

veščaki v posameznih predmetih. In kadar pride to ali ono aktualno vprašanje na dan, naj se izroči dotični referat temu ali onemu učitelju — veščaku. In šolska oblastva naj bodo prepričana, da se bo dotični referent lotil dane naloge s tisto ljubeznijo, ki jo goji do predmeta, in podal nam bo referat, ki bo vzbudil v istini vso pozornost zbranega, poslušajočega učiteljstva.

Sedanji referati se delajo pač le v takem obsegu in s takim veseljem, kakršna je snov dotičnega referata in kakšno zanimanje goji dotičnik do onega predmeta. —

Slednjič izpregovorimo še dve, tri o samih referatih in njegovih ocenjevalcih!

Referati sami — to je snov posameznih referatov — se kaj čudovito določajo v posameznih okrajih. Seveda oni c. kr. okr. šol. nadzorniki, ki se prištevajo »modernejšim« poiščejo tuintam v resnici kako aktualnejšo zadevo — ako jim je niso vdahnili posamezni člani stalnih odborov; a ostali c. kr. okr. šol. nadzorniki pa pricaplajo za prvimi po preteku dveh ali treh let z ravno takimi vprašanji pred strmeče učiteljstvo. Tako na pr. se spominjamo onih dni, ko je nastopala »klasična mačka« v posameznih referatih in slavila pravo slavje širom slovenske dežele, noseč v najpozabljenejšo zagorsko šolo nepozabno ime onega kraljeviča, ki je zbudil iz spanja ta »klasični dokaz« modernega naziranja slovenskih pedagogov! Dalje na pr. ima učiteljstvo logaškega okraja — in menda postojskega tudi — letos ravnotak referat, kakršnega sta imela pretečeno leto litijski in krški okraj. — Praktičnemu učitelju prihaja menda taka rotacija prav dobrodošla! *)

Nikakor pa ne smemo in ne moremo prevzeti popravljanja in ocenjevanja posameznih referatov. Oddani referati se pač popravljajo prav po ljudskošolski šabloni. Vestno se popravi vsaka napačno pisana beseda, vidno se postavi na brezpični »i« piko, natančno se zaznamuje izpuščeni »klobuk« posameznim šumnikom. In končno se tuintam zapiše kaka duhovita opazka, vredna, da se jo spravi v naš šolski muzej ad perpetuam memoriam naših duhovitih nadzornikov. O kakem logičnem razvrščenju misli posameznih referatov ali o stvarnih pomislekih posameznih premis ni ne duha ne sluha. In kako li? Mislimo, da se razumemo brez besed! — — —

Pribiti moramo končno še fakt, kako si zna ta ali oni nadzornik pomagati pri ocenitvi posameznih referatov. Da se pokaže popolnega moža navzgor, izročča oddane referate posameznim učiteljem — strokovnjakom v oceno, in te ocene prodaja nato mero-dajnim oblastvom kakor produkt, ki je zrastel na njegovi duševni njivi.

Ta iznajdba ni napačna, posebno ako pomislimo, da je le premnogo c. kr. okr. šol. nadzornikov — recimo v Avstriji sploh — ki ne dosejajo marsikaterega podrejenega učitelja v duševnem oziru niti do pasu! △

*) Lansko leto je tod strašil rjavi hrošč, poleg mačke najslavnejša zver! Uredn.

Novi nadzorovalni organi za istrsko učiteljstvo.

(Iz koprškega okraja.)

Usodnega udarca, da se je šola iztrgala z državnim šolskim zakonom duhovništvu iz rok, tega udarca ne more preboleti nazadnjaška suknja, dasi teče že četrto desetletje, odkar je za vedno utrnila zvezda duhovniške moči in slave na polju ljudskega šolstva. Med temi, ki pretakajo bridke solze po konkordatski dobi, ko je učitelj mežnar tlačnil vелеmožnemu župniku in kdo ve komu še, med temi objokanci je tudi tržaški škofijski ordinarijat (ali po »Slovenčevi« ortografiji Tržaški Škofijski Ordinarijat).

Posebno v zadnjem času, odkar vlada škof Nagl, so se začeli na tržaškem ordinarijatu inte nzivneje boriti z vprašanjem: Kako stopiti ljudskemu šolstvu malo na prste? Mi se prav nič ne čudimo, če se od cerkvene strani tako nastopa. Klerikalno stremljenje je bilo in ostane vedno enako. Novodobna šola je in bo klerikalizmu vedno hud trn v peti. Škof Nagl dela pač tako kakor mora delati, a čudimo se le dež. š. svetu v Trstu, da si pusti diktirati ukazov od škofijstva, kakor je bil na pr. onile, ki je v podobi odloka dež. šolskega sveta zagledal luč sveta 1. decembra 1902. po Kristovem rojstvu. Mislimo namreč na znane verske vaje.

»Učiteljski Tovariš« je o teh vajah obširneje pisal letos v št. 7. ter prav primerno ožigosal postopanje dež. šolskega sveta. In po vsi pravici! Pero zastaja v roki ob misli, kako kruto se bije s tem odlokom v obraz tozadevnim zakonskim določbam, posebno § 2. državnega zakona z dne 25. maja 1868 l., št. 48! Deželni šolski svet je s svojim postopanjem glede verskih vaj pokazal, kako sveti so mu vsi predlogi, ki pridejo iz škofijske palače; pokazal je še več, to namreč, da imajo ti predlogi v njegovih očeh več veljave kakor pa gori omenjeni paragraf državnega zakona.

Človek pride nehote do rezultata, da veljajo zakonske določbe le za to ubogo učiteljsko paro. Nekatere odloke pošiljajo menda le za to med svet, da se učiteljstvo ob nje zadeva ter s tem hitro disciplinira ali vsaj izkuša hitro disciplinirati. Odlok dež. šol. sveta glede verskih vaj je za to najjasnejši dokaz.

S tem odlokom je nastopila za učiteljstvo — v mislih imamo učiteljstvo koprškega okraja — doba šikaniranja in s tem združenega discipliniranja.

Že večkrat se je pisalo o tem v vrljem »Učiteljskem Tovarišu« pod naslovom »Kršenje zakonov v Istri.« Dr. Nagl je med tem prav pridno delal. Videl je, kako mu gre v klasje žito na dež. šol. svetu! Slovenski svet je vnovič strmel nad vestjo, da se hoče na enak način šikanirati z verskimi vajami tudi tržaško učiteljstvo. Samozavednost in stanovski ponos tržaškega učiteljstva sta se odločno uprla tem novotarijam.

In na škofijskem ordinarijatu še ne mirujejo. Pred nedavnim časom je ta razposlal svojim podrejenim župnim uradom dopise, v katerih povprašuje ali se in kako se izvršujejo verske vaje od strani učiteljstva. Duhovščina je torej dobila nalog, da strogo poroča o tej zadevi škof. ordinarijatu, oziroma nalog, da denuncira. Sedaj pa pomislite: V vasi stanuje klerikalno nadahnjjen duhovnik. Kako bo ta poročal oziroma je že poročal, to si lahko vsakdo misli. Kakor v eni vasi, tako bo v drugih vaseh, saj klerikalno seme poganja tudi v Istri svoje najbujnejše kali.

Naročajte samo pri tvrdkah, ki objavljajo oglase v našem listu. — Pri naročilih se sklicujte na oglase našega lista!

Radovedni smo, kaj bi napravil škofijski ordinarijat, če bi se dež. šolski svet predrznil vprašati šolska vodstva, ali izpolnuje duhovščina svoje dolžnosti ali kaj enakega. Krika in vpitja po blagoslovljenih listih slovenskih bi ne bilo ne konca ne kraja. Ves Izrael bi bil na nogah. In zopet bi imeli priliko slišati, oziroma čitati, kako nečuven atentat se je izvršil nad svetimi pravicami Bogu in narodu zvesto vdane duhovščine. Nedolžni § 134. novega učnega reda z zahtevo, da mora katehet od šolskega vodje sprejeti pripombe o enotnih načelih pouka, je pretresel zidovje klerikalne stavbe širom Avstrije, in po vseh duhovskih listih je grmelo, pred nekoliko meseci tako, da bi človek res kmalu mislil na prokletstvo in nedogledne posledice, ki bodo nastale zaradi nedolžne zahteve, po kateri se katehet mora udeleževati domačih učiteljskih konferenc. Mi pa trdimo in bomo trdili, da v šoli vladaj učitelj in edino le učitelj, kakor naj vlada v cerkvi duhovnik, med katerega zadeve se učiteljstvo ni najmanj ne mara vtikati.

Tako je torej dobil precejšen del istrskega učiteljstva v duhovščini nove nadzornike, ki naj opravljajo pri učiteljstvu delo, slično onemu policijskih organov. In ti slovenski učitelj! Če hočeš živeti v milosti na ordinarijatu v Trstu, skrbi najprej, da živiš v največji pokorščini in brez primerni vdanosti s svojim domačim župnikom. Ako si od tega zavržen, prideš takoj v nemilost pri višji duhovski inštanci, ki ji bodo vestno poročali o vsakem tvojem koraku. Ali se bo začela sedaj za te doba discipliniranja — kdo ve?

Vsa znamenja kažejo, da je tako. Morda je škof Nagl prevzel za nekaj časa posle dež. šol. sveta, da reformira ljudsko šolstvo v Istri in na Tržaškem? Morda! Škof Nagl pa naj bo vsled tega prepričan, da se učiteljstvo ne pusti komandirati od nepoklicane strani, pa naj klerikalni »Novi list«, ki sistematiško koplje slovenski in slovanski zavesti svojih bralcev zadnji grob, še tako kvaka in hujska naše ljudstvo proti učiteljstvu.

Roko proč od učiteljstva! Kaj ne vidite zaslug, ki si jih je pridobilo za probujanje narodne zavesti na tržaških kakor istrskih tleh? Vi seveda teh ne vidite. Klerikalizmu za narodni napredek sploh prav nič mari ni. Po cerkvah se čuje danes največ o kongruji, poberu, misijonih, o darilih za duše v vicah itd. namesto da bi naše duhovništvo, ki ima narodnost svojo kaj rado na jeziku, tudi kaj dejanskega storilo za narodov dobrobit.

Lepi časi so tedaj nastopili za učiteljstvo, odkar ga vladajo v duhu omenjenih verskih vaj. Vsak zadnji kaplan bo smel stikati za njegovim hrbtom ter ovajati posameznike, kakor in kolikor bo hotel.

Kakor čitamo v št. 16. letošnjega »Tovariša«, je dosegel tržaški škof pri dež. šol. svetu že toliko uspeha, da se sme dogovarjati z dež. šol. nadzornikom o premestitvi definitivnega učiteljstva. Potemtakem mu manjka edino še to, da izdaja in podpisuje dekrete v imenu deželnega šolskega sveta. Prepričani smo, da bi se potem ne bila dogodila ona napaka v dekretu, s katerim so imenovali nekega učitelja zaradi verskih vaj — torej škofu gotovo nepriljubljenega — učiteljem — voditeljem na dveh enorazrednicah v dveh bližnjih vaseh.

Pazno stoji učiteljstvo na straži. Z bistrim očesom opazuje, kaj se vse dogaja v javnosti, pa tudi z vso skrbnostjo sledi dogodkom, ki se vrše za kulisami šolskih oblastnij pa tudi škofijskega ordinarijata.

Naj se stvar obrača kakoržekoli hoče, izjavljamo, da ima danes učiteljstvo toliko življenske energije v sebi, da ne dopušča, da bi mu stopale na pot osebe, ki so v to najmanj poklicane!
Y.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca mal. travna 1906 K 67.413·69.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Iz slovanskih pedagoških časnikov.

Priobčuje —b—.

IV.

Bela vrana.

Čehi prednjačijo v Avstriji, češki učitelji stopajo na čelu avstrijskim učiteljem. Toda tudi med tem učiteljstvom, ki je združeno v železno organizacijo, se dobe bele vrane, ki hočejo z izdajstvom občne stvari doseči večkrat preumazane privatne namene. In te bele vrane se družijo kakor pri nas v majhen, neznamen krožek, ki ima tudi svoje liste. In zopet takšna bela vrana med češkimi pedagoškimi listi je časnik »Vychovatelské listy«. Ta klerikalni list se je obregnil tudi ob nas. Da se spozna zavijanje faktov, priobčujemo članek v prevodu:

V tedniku »Učiteljski Tovariš«, ki je organ avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva (v liberalno-radikalni smeri) se razpravlja v celih osmih zvezkih vprašanje o pasivni rezistanci učiteljstva. V prvi vrsti gre za kranjsko učiteljstvo. Pisatelj trdi proti neprijateljem, da ima učiteljstvo narod za seboj. Čudno, če je to resnica, zakaj traja tako dolgo strastni boj za uravnavo plač? Pravi (št. 5) »Vse kolege in kolegince prosimo, da čitajo pazljivo našo razpravo, da stopijo vsi kakor en mož v pasivni odpor, ko pride čas za to.«

1. Ko pride do pasivne rezistence, naj se učitelj ne briga za šolski obisk; po zakonu so starši dolžni pošiljati otroke v šolo; učitelj doslej skrbi za to, opominja, vzpodbuja in kaznuje. V pasivnem odporu naj se za to ne briga; naj samo zapisuje absence in naj se ne briga za šolski obisk. Absence pa naj o svojem času naznani okrajnemu šolskemu svetu, da nemarnike kaznuje.

2. Tudi pri pouku stori učitelj več nego je dolžan; izpraša, ponavlja parkrat, da bi razumeli tudi slabše nadarjeni. To bo nepotrebno. Ob pasivni rezistenci naj učitelj samo predava in izpraša, naj se pa ne briga za to, da li je učenec razumel ali ne. »Več nego zahteva dolžnost, ni treba storiti.«

3. Ob pasivnem odporu naj učitelj ne pazi na otroke izven šole. Naj se zanje ne briga prav nič, naj ne opazuje, kaj delajo na ulici, v cerkvi in drugod, kamor ne sega pravomoč učiteljeva.

4. Prva skrb je življenje; vse drugo je postranska stvar: »Vsak naj si priskrbi delo, povsod, i dovolj milosrdnih ljudi, ki nam želijo košček kruha, v šoli pa delaj, kolikor moraš